

Sverige bör gå i bräschen för nordisk mikrofinans

Dagens Nyheter den 19 maj 2013

Nordens ekonomiska välfärd bygger på framgångar i industrialismens förtecken, förverkligad av företagare och entreprenörer, som med rätt förutsättningar haft möjlighet att växa och bli både nationellt och internationellt framgångsrika.

Men med välfärden och tillhörande beskattning kommer också en kostnad i form av ett – relativt till omvärlden – lågt nyföretagande. När staten som i de nordiska länderna tar hand om större delen av lönekakan går det ut över individens sparkonto och det startkapital som kan användas när den goda idén kommer.

Bristen på startkapital är sannolikt en anledning till att det nordiska nyföretagandet återfinns långt ner på 2012 års lista från Global Entrepreneurship Monitor. Sett till andelen av befolkningen mellan 18 och 64 år som startar eller driver ett företag, som inte är äldre än 3,5 år, ligger länder som Kina och USA i topp med 13 procent vardera.

Sverige släpar långt efter med sex procent. Motsvarande siffror för våra nordiska grannar är: Danmark fem procent, Norge sju procent och Finland sex procent.

Sett till världens 500 största företag – enligt Fortune's rankning – har antalet nordiska företag minskat från 20 för fem år sedan till sju i dag. Av dessa är Statoil, som grundades 1972, yngst av de nordiska och snabbast växande. Volvo som grundades 1927 är näst yngst medan övriga nordiska företag på listan är över ett sekel gamla.

USA har 132 bolag på listan, varav hela 23 är "unga" företag startade efter 1970. Kina har 73 bolag på listan och merparten av dessa har grundats under de senaste 40 åren. Bland dessa finns Huawei som startades av en privatperson 1987 och som nu tävlar med Ericsson om rollen som världsledande på mobilnätutrustning.

Med en i dag rekordhög arbetslöshet är de flesta regeringar involverade i kampen för att skapa jobb. Forskningen visar på de mindre företagens betydelse i denna process och för den ekonomiska tillväxten. I Norden är nio av tio företag mikroföretag med färre än tio anställda. Sammantaget bidrar dessa företag starkt till sysselsättningen.

Vi måste värna ett starkt nyföretagande, inte minst bland yngre – en grupp som är rik på idéer men fattig på startkapital. I de nordiska länderna finns dessutom en stor grupp utrikesfödda som har problem att komma in på arbetsmarknaden. De har också svårt att få tillgång till kapital och saknar ofta nätverk för att implementera idéer.

Forskningen visar att innovationsprocessen gynnas av mångfald. I Sverige är Bonniers, -Cloetta, Elite Hotels, Felix och Modo exempel på företag som startats av immigranter. Detsamma gäller betaltjänstföretaget Klarna vars grundares föräldrar kommer från Polen.

Med en ökad tillströmning av utrikesfödda krävs en beredskap och en handlingsplan för att fånga upp möjligheterna till nyföretagande i denna ofta finansiellt svaga grupp.

Forskningen visar att brist på kapital i etableringsfasen hämmar nyföretagande. För alla dem som inte får finansiering på traditionella vägar är mikrofinans ett alternativ, men här saknas både utbudet och en vettig nordisk infrastruktur.

En statlig aktör inom nyetablering är Almi, vars syfte är att vara ett komplement till marknaden "genom att erbjuda riskvilliga lån när ingen annan gör det". Under 2012 fick 1 354 företag lån om maximalt 250 000 kronor genom Almi. Enligt Bolagsverket motsvarar de cirka två procent av alla nystartade bolag under 2012, med andra ord en marginell verksamhet.

Almi är ofta sista instansen i finansieringen och är störst på så kallade topplån, vilka sker med avskräckande höga räntor

Mikrofinans förknippas vanligtvis med länder som Bangladesh. Det handlar om att erbjuda finansiella tjänster där traditionella banker inte når fram. Genom mikrofinansiering anpassad till nordiska förhållanden, till exempel subventionerade mikrolån med hänsyn till samhällsnyttan, kan möjligheter skapas för många fler nordiska mikroföretag.

Vi menar att de nordiska regeringarna har ett viktigt vapen i Nordiska Investeringsbanken (NIB) för att stödja ökat nyföretagande. NIB:s ägardirektiv talar om finansiering på bankmässiga villkor med samhällsekonomisk hänsyn.

Bankens tolkning av sitt uppdrag är dock helt anakronistisk och utformad på ett sätt som var angelägen i en tid då valutareglerna härskade i världen och kapitalmarknaderna var segmenterade och i Norden mycket tunna. -Utlåningen är i princip koncentrerad till den senare fasen i ett företags utveckling.

Ser man till NIB:s låneportfölj består den av nästan idel välkända storföretag som numera själva har tillgång till den globala kapitalmarknaden, såsom Wärtsilä, Tele2, SKF, Ericsson, NCC, SJ, Boliden, Fortum, SEB, Neste Oil, -Skanska, Sparebanken Vest och icke-nordiska jätten Gazprombank.

I dag, 40 år senare, ser behovet av riskkapital annorlunda ut och det är hög tid att tolka "samhällsekonomisk hänsyn" på ett sätt som innebär att NIB:s inriktning ändras från att ta grädden på moset till utlåning till nordiska mikrofinansprojekt, något som i dagsläget helt saknas. Detta är ett beslut som i det korta perspektivet kanske kan kännas smärtsamt för finansministerierna i de nordiska länderna – som varje år plockar hem några hundra miljoner från NIB – men som i det längre perspektivet kommer att bidra till högre tillväxt och fler jobb.

Den svenska regeringen bör sålunda verka för att "samhällsekonomisk hänsyn" ges en ny tolkning i ägardirektivet för NIB. En tolkning som ger de många arbetslösa unga och invandrare möjlighet till en helt ny typ av finansiering.

NIB har ett kapital på över 27 miljarder euro. Om förslagsvis 25 procent av detta riktas mot mikroföretagande kan gradvis 250 000 nya företag finansieras.

Dessutom: Forskningen visar att finansieringen av ett bolag föder fler bolag, som ringar på vattnet. Denna väg till ett framgångsrikt nyföretagande, som skapar fler jobb, kräver ett tydligt politiskt initiativ från de nordiska regeringarna.

Som största ägare med 34,6 procent av NIB bör den svenska regeringen snarast gå i bräschen för ett sådant förslag.

Pontus Engström

Doktorand i mikrofinansiering vid universitetet i Agder

Lars Oxelheim

Professor vid Ekonomihögskolan i Lund och Institutet för Näringslivsforskning (IFN) i Stockholm samt ordförande för det Svenska nätverket för Europaforskning i ekonomi.